

LEVÉLSZEKRÉNY.

TUDÓSÍTÁSOK.

(52.) *Magyarország időjárása 1900. év október havában.* A szép utónyár, mellyel már a szeptember kedveskedett, áterjedt októberre is. Valóban október elején a meleg, verőfényes napok éles ellentétben voltak a természet rendjével, mert az ez időtájban megszokott nyirkos, hűvös ősnek nyoma sem volt. Azonfelül nagyon tartós is volt a szép idő, mert gyökeres változás csak 14-ikén este köszöntött be. A hosszú szárazság — négy, sőt néhol hat hét óta jóformán nem volt valamire való eső — nagyon kiszáritotta a földeket és szokatlan alacsonyra apasztotta a folyóvizeket. De 15-ikén már hűvös őszi szelek kerekedtek, következett a rohamos lombhullás, a komor, hideg napok hosszú sora és csak a hónap végén enyhült meg az idő.

Időjárás tekintetében tehát a mult október két egymástól lényegesen elütő részből állott: első fele nagyon enyhe és száraz, másik fele meg változékony hűvös és esős volt. A hőmérsékletnél a melegebb rész volt túlságban, mert az egész hónapra az ütötte rá a maga bélyegét, lévén a havi közép országszerte magasabb a kellőnél. Meggyőződhetünk erről, ha az ideai havi közepet a többévi átlaghoz viszonyítjuk:

	20 évi átlag	Ez idén	Eltérés
Árvaváralja ...	7·0 ^o	7·1 ^o	+ 0·1 ^o C.
Selmeczbánya ...	7·6 ^o	8·1 ^o	+ 0·5 ^o »
Pozsony ...	10·3 ^o	11·4 ^o	+ 1·1 ^o »
Ó-Gyalla ...	9·7 ^o	10·0 ^o	+ 0·3 ^o »
Budapest ...	10·2 ^o	11·0 ^o	+ 0·8 ^o »
Kőszeg ...	9·6 ^o	10·2 ^o	+ 0·6 ^o »
Zágráb ...	11·2 ^o	12·1 ^o	+ 0·9 ^o »
Kalocsa ...	11·4 ^o	12·7 ^o	+ 1·3 ^o »
Szeged ...	10·7 ^o	11·9 ^o	+ 1·2 ^o »
Ungvár ...	9·9 ^o	10·7 ^o	+ 0·8 ^o »
Nagy-Szeben ...	9·9 ^o	10·8 ^o	+ 0·9 ^o »

Egyébként a pentádok is megerősítik, a mit a hőmérsékletről és menetéről mondtunk, mert szeptember 28-ikától október 28-ikáig Budapesten az idei öt napi közepük: 20·2, 17·7, 14·4, 10·8, 8·7, 7·6° C., melyeknek elseje körülbelül 5 fokkal melegebb, utolsója pedig csak 1 fokkal hidegebb a rendesnél.

Kirívó az első napok magas hőmérséklete. Az Alföldön a déli órákban 28°-ot olvastak le, a Dunántúl az egyebütt 28—27°-ot, a mi októberben rendkívüli dolog. Ily magas adatok megütik a szeptember maximális hőfokát és nem is volt még rá példa, legalább az utolsó 30 esztendőben nem, hogy októberben ily nagy meleget mértek volna. Ha az első pentád magas adatahoz hasonló esetet keresünk, az utóbbi fél században alig találunk 1—2-öt, mert csak az 1868. évi október mérközhetik az ideivel; az Alföldön az 1856. évi október is. Az alábbi összeállításban találjuk a terminusleolvasások szélsőségeit:

	Hőmérsékleti			
	maxim. C. ^o	Nap	minim. C. ^o	Nap
Árvaváralja ...	22·1	3	— 0·7	26
Selmeczbánya ..	24·3	2	— 0·4	29
Pozsony ...	25·9	3	3·2	29
Ó-Gyalla ...	26·3	3	0·6	29
Budapest ...	27·6	3	2·8	26
Kőszeg ...	25·2	3	0·3	25
Zágráb ...	25·9	3	2·0	29
Kalocsa ...	28·5	3	3·8	25
Szeged ...	28·2	3	0·3	26
Ungvár... ..	26·0	3	1·1	27
Nagy-Szeben ...	29·6	1	— 4·7	26

E táblázat igazolja, hogy a hőmaximum mindenütt túlságosan magas, és, hogy a hó elejére esik, a hőminimum pedig a hó végén állott be.

A csapadék havi mennyisége északon kissé nagyobb, ellenben az ország túlnyomó részében valamivel kisebb az átlagnál. Azt a 35—45 mm-nyi csapadékot, a mit az Alföld közepén és Erdélyben mértek, kevesnek találjuk. Hó is esett az Északnyugoti-Kárpátokban és Erdélyben 17-ike és 24-ike körül; ugyane tájakon az első napokon zivatarokat is észleltek. A csapadék havi összege, eltérése a többévi átlagtól és a csapadékos napok száma néhány helyen:

Csapadék	Eltérés	Csapadékos
mm	mm	napok
Árvaváralja...	+ 25	18
Selmeczbánya	+ 6	15
Pozsony..	— 8	10
Ó-Gyalla..	+ 3	11
Budapest .	+ 6	7
Kőszeg ...	— 13	7
Zágráb ...	— 36	16
Fiume ...	— 91	18
Szeged ...	— 17	8
Ungvár ...	— 3	15
Huszt ...	— 16	13
Nagy-Szeben.	— 11	12

A többi meteorológiai elemeket illetőleg említhetjük, hogy a felhőzet és a relatív nedvesség többnyire kisebb volt, mint a mennyi más években lenni szokott. A légnyomás havi közepe északon normális, délen 1—2 mm-rel magasabb a normálisnál. A barométer legmagasabb állását 8-ikán 775 mm-rel, a legalacsonyabbat pedig 15-ikén 752 mm-rel (a normális állás októberben a tengerszín magasságában 763 mm) érte el. Ó-Gyallán a talajhőmérő 0·0, 0·5, 1·0, 2·0 m mélységben 11·0, 12·5, 13·7, 14·0° C. Az átlagos napfénytartam 5·2 óra; a legnagyobb 9·4 óra 25-ikén. Az átlagos elpárolgás 1·3 mm.

Az október havi időjárását a szinoptikus térképek figyelembe vételével röviden következőleg vázolhatjuk. Az első 3 napon délkeleten van a magas, északnyugaton meg az alacsony légnyomás és gyenge déli szelekkel nyáriás derült az idő. 4-ikére némi átalakulás készül, a hőség is megcsappant, de a változás csak futólagos, mert a barométer maximum Közép-Európa fölött helyezkedett el, a hol meg is maradt 11-ikéig. Hatására nálunk igen szép, enyhe napok voltak. 11-ikén ismét valami változás jelentkezett, a maximum nyugaton volt, nálunk erős északi szelek támadtak és a hőmérő leszállt. De az is csak átmenet volt, mert helyreállott az

anticiklonos helyzet és az enyhesség eltartott 14-ikéig. 14-ikén este azonban gyökeres változás történt, egy délről érkező depresszió hatása következtében. S attól kezdve a helyzetnek sem volt többé állandósága s ezzel kapcsolatban az időjárás is folyton változó, esős és hűvös lett. Megemlítendő, hogy 21-ikén délután déli depresszió vette útját hazánk felé, mely nyugaton erős esőzéseket idézett elő (Fiume 58, Kőszeg, Keszthely, Sopron, Pozsony 40 mm fölött).

RÓNA ZSIGMOND.

(53.) *A szoptató állat és kölyke közti viszony.* Folyóiratunk hasábjain »Macska dajkáta kutya« és »Kutyát szoptató macska« címmel megjelent közlemények kapcsán legyen szabad e sajtósági viszonyoknak természetes magyarázatát megkísérteni.

Hosszú időn át az anyai szeretetet tisztán a fajfentartás természeti ösztöne megnyilatkozásának tekintették; korunk idegéleti ismeretei azonban mélyebb bepillantást engednek azon szférába is, hol eddig csak az ösztön, mint természeti kényszer szerepeltettük, s következtetni enged az állatélet látszólagos törvényszerűségének apró, titkos rugóira.

A terhesség folyamata alatt az anyát boldog állapotának bizonyos kellemes idegizgalom okozta eufóniája tölti el. Ez a kellemes érzés lehet csirája az anyai szeretetnek.

Az anyai szeretet kifejlődése azonban a legtöbb esetben nem esik össze az anyasággal: ez csak későbbi keletű. De már az első gondoskodás, a szoptatás oly művelet, mely nemcsak az újszülöttre nélkülözhetetlen, hanem az anyának szükséges, a velejáró kétérzetek hiányát érzi az anyaállat is: tehát szopni hagyja kicsinyeit. Sőt egyes esetekben, de ez már kóros, kétérzetének kielégítését keresvén, a szükségesnél saját gyönyörűségére továbbra nyújtja a szoptatást. Az állat tehát szoptat, első sorban saját jóvoltáért; az emlők kiürítése nemcsak szükséglet, hanem kétérzés forrása is számára.

A kölyökállat szintén nemcsak éhségérzetét elégíti ki, hanem maga a szopás is kellemes érzést okoz neki.

Anyjoktól elválasztott fiatal macskákon észleltem, hogy bármily jó táplálás mellett is szopják egymást. Eleinte hajlandó voltam a megszokás és anya utáni vágyuk saját szerű megnyilvánulásának tudni ezt be. Mikor azonban oly módon akartam a szopásról leszoktatni őket, hogy a sósavas chininnek

tudvalevőleg igen keserű oldatával ecseteltem be hasukat, s a szopáson rajtakapottakat megraktam, s ez sem hasonlított: abbéli meggyőződéssemnek kellett kifejezést adnom, hogy a fiatal állat a szopásban élvezetet talál.

Feltevéssem bizonyítékát látom abban is, hogy, midőn a szopás következtében macskáim hasa érzékennyé, sőt a kifejlődött nedvező eczema miatt fájdalmassá vált, a szopást azért nem hagyták abba, hanem továbbra is dorombolás kíséretében egymásnak még ép oldalát, később meg épenséggel hátát szopták.

Az anyaállat a kellemes érzésnek, pl. a nősténymacska szopó kölyke átkarolásával, nyalogatásával, vagy kéjesen, hanyagul elnyújtózza hangos dorombolással ad kifejezést. Az anyaállat és kölyke közti viszony, mint az az elmondottak alapján természet-szerű is, legbensőbb a szoptatás tartama alatt; ez időszak elmúltával a legtöbb esetben teljes közöny váltja fel.

A tulajdonképeni értelemben vett szülői szeretet még a szoptatás időszakán belül is igen gyenge lábon áll. Burdach említi, hogy párosodás idejében, midőn a kicsinyek csak akadályai a vágyakozó anyaállatnak, a tehén és a kanca nem egyszer öli meg borját és csikáját. Fiataljaik meggyilkolásában különösen hírhedtek a rágcsálók: így a patkány, tengerimalacz és a házinyúl.

HALÁSZ ALADÁR.

(54.) *A szag hatása a tehéntej jóságára.*

A tej az illatot és illó anyagokat sokkal jobban veszi magába, mint bármely más folyadék; ezért beteg-szobában nem tanácsos orvosság közelében tejet tartani. A gazdasszonyok tudják, hogy a tehén fogyasztotta takarmány nemcsak hatással van a tej összetételére, hanem ízére, zamatára, sőt a színére is. Azt azonban kevesen tudják, hogy a tej a tehén tőgyében is megváltozik, ha a tehén szagos anyagokkal vagy undorító bűzű gázokkal teli levegőt szí magába. Angol kísérletek erre vonatkozólag következtetést derítettek ki: Tizenkét tehén, valahányszor a fejtőhelyre ment, mindannyiszor olyan területen haladt át, a melyen elhullott borjú teteme fertőzte a levegőt, és rövid ideig ezt a fertőzött levegőt szíta magába. Ez elég volt nemcsak arra, hogy a tizenkét tehén teje megromoljék, hanem a 80 főből álló csordáé is, a mely velők fejés közben érintkezésbe került. A tejromlás legazonnal megszűnt, mihelyt a tetemet elásták és a

bűzös levegő eltűnt. Tapasztalták azt is, hogy nem szabad fejős tehenet, vagy levágásra szánt szarvasmarhát olyan istállóban tartani, melyet csak nem régiben fertőtlenítettek karbolsavval. Ily esetekben észrevették, hogy az emberek a nyers, vagy forralt tejtől rosszul lettek és hánytak, a leölt marha húsa pedig karbolszagú volt. Hogy a tehén jó tejet adjon, nem elég a jó takarmány, a tiszta levegő is elengedhetetlen kellék. (Neueste Erfindungen und Erfahrungen. 1900, 17. sz.) C.

(50.) *Olaszszobánk asztaláról.* — Új könyvek.

»Állatorvosi kézi könyvtár« czímen a »Magyar Országos Állatorvos-Egyesület« tagjai számára könyvkiadó vállalatot indított, a melyből eddig a következő munkák jelentek meg:

1. *Sebészeti műtéttan.* Irta Dr. Plósz Béla állatorvosi akadémiai tanár. 186 ábrával, 278 lapon. — K. 1771.

2. *Szülészeti műtéttan.* Irta Monostori Károly állatorvosi akadémiai tanár; 252 lapon 200 ábrával. — K. 1770.

3. *Bakteriológia.* Irta Dr. Preisz Hugó állatorvosi főiskolai ny. r. tanár; 372 lapon 23 szövegközi ábrával és 22 színes táblával. E munka fő részei: Általános bakteriológia. Vizsgálati metódusok. Különös bakteriológia a kórnemző baktériumok beható leírásával. Független a magasabb rendű kórnemző gombákról. — K. 1772.

»Az állattan kézikönyve«. A középiskolák felsőbb osztályai számára írta Paszlay József. Budapest, 1900. Az Athenaeum kiadása. Negyedik kiadás. 267 szövegközi ábrával, közöttük 59 színes, továbbá 3 könyvmású színes táblával. — G. 703.

Acsády Jenő, Magyar és német műszaki szótár. I. Német-magyar rész. Budapest, 1900. Athenaeum. 426 lap. N. 261.

»Encyclopédie Industrielle« czímen T. B. Bailliére et fils párisi cég vállalatot indított, melyben érdekes művek a következők:

1. J. A. Trillat, L'industrie chimique en Allemagne. 1900. — A 490 lapra terjedő munka fő részei: Németország gazdasági helyzete általában, chemiai ipara, közgazdasági szervezete, tudományos szervezete (egyetemek, műegyetemek, szakiskolák, javadalmazásuk stb.), kereskedelmi szervezete. — C. 593.

2. Émile Bouant, Le tabac. Culture

et industrie. 104 ábrával. Főfejezetei: A dohány története, termesztése (botanikai ismeretek), statisztikája, talaja, termesztése és gyűjtése Franciaországban; a dohány ellenségei; termesztése idegen országokban; technológiája; szerepe a pénzügyekben és a közegészségügy terén. — F. 560.

J. H a n s e n, Zauberwahn, Inquisition und Hexenprozess im Mittelalter. 1900.

München és Lipcse, Oldenbourg kiadása. — A »Historische Bibliothek« című vállalat 12-ik kötete. — Hat fejezetben 538 lapon tárgyalja a boszorkánypöröket. — A. 380.

Ernesto P a s c a l, Die Determinanten. Németre fordította Dr. H. Leitzmann. Mint a Teubner-féle matematikai kézikönyvek egyik kötete, 266 lapon jelent meg. — R. 683.

KÉRDÉSEK.

(119.) Van-e olyan kötőanyag, mely fűrészpör, esetleg kőszénalakkal összekötésére szolgál úgy, hogy ez azután az idő viszonyosságainak ellenálljon, vagyis jó szőlőkarók legyenek előállíthatók belőle.

Kérek egyúttal szíves felvilágosítást, hogy a puhafa égetéséből származó hamu a szőlőre mint trágya milyen hatással van? Nevezetesen a vesszőt, vagy a gyümölcsöt neveli-e? A gyümölcs minőségét emeli-e, illetőleg mily alkatrészeket tartalmaz, a melyek a gyökerek révén fölvehető állapotba jutnak. Tartalmaz-e különösen foszfort, melyet a tehenészetből kapott kitünő marhatrágya után még a szőlőmbe juttatni szeretnék.

B. O.

(120.) Kérem, világosítsanak fel, hogy a sárgarézből való express töltés-hüvelyeket mivel kellene tisztítani, hogy a rézroszdától s puszkapor piszkától megtisztuljanak, de a hüvely anyaga meg ne rongálódjék.

Sz. L.

(121.) A tavasszal pinczémbe felfakadt a víz. Czementtel be akartam vonatni, de többen mondták, hogy fölösleges, mert a víz áttöri; téglát rakassak kátrány, vagy szurok közé, az bizonyosabb. Mivel kellene sikerrel védekezni, hogy a víz felfakadása pinczémbe hasznavehetetlenné ne tegye?

M. G.

(122.) A gőzgépek kenésére már egyszer elhasznált ásványolaj megsűrűése után a szűrőben hátramaradó sűrű olajból mi módon lehetne a géptörő rongyok kimosására alkalmas szappant házilag készíteni?

K. L.

(123.) 1. Évenként több sertést kell házi szükségletre leöletnem. A sertések leölését, húsuknak besózását hentes végzi, a zsír kisütését feleségem felügyelete alatt a cseléd-ség. A sertések húsát egészen erre készült hordókban sózzák be, a melyeken csap is van; a hordóban minden nap megforgatják, s e csapon leeresztett sós vízzel megöntö-

zik őket, a hús mégis rendszerint, különösen a sonka, megromlik. A besózott hús, hűvös helyen áll.

2. A zsír, mely rendkívül tiszta bádög-bödönökbe kerül, alig pár hónap után, kellemetlen ízt és szagot ölt. Hogyan lehetne e két bajon segíteni? Sz. B.

(124.) Van-e csirázó erejök az olyan csonthéjas gyümölcsmagvaknak (kajszín-baraczk, cseresznye, meggy), melyek kifejtés után a rakáson fekvés következtében felmelegedtek, de 2—3 nap múlva szétteretve megszáradtak? Vajjon a szőlőtörkölyben levő szőlőmag és a szilva- vagy szeder-czefrében hónapokig levő magvak nem veszítik-e el csirázó erejüket? G. J.

(125.) A nyár folyamán építettem virágházat, még pedig egy méterre mentünk le vele a földszint alá; egész jól kiszáradt minden. Most, hogy a Pelargonium és más növényeket, pálmákat, Dracaenákat stb. be-raktam, látom, hogy a cserepeken és a földjőkön zöld moszatok képződnek. Vajjon nem a kútvíztől-e? Mivel kellene ezeket a moszatokat már a hordóban előlenni? Továbbá, egyes cserepeken penészt is látok a föld felső felületén és a Pelargoniumok elszáradó szárain, az elvirágozott virágokon. Egy öreg kertész ismerősim mondtotta, hogy a szelíztetésen kívül cigarettázom a virágházban, a mi csak a vanília növénynek árt, a többi növénynek pedig ép nem ártalmas, és a penész terjedését korlátozza. Igaz-e ez?

H. J.

(126.) Az itt küldött üres burgonyákat, melyek a vizen is úsznak, vajjon micsoda betegség támadta meg, s miként lehetne keményítő tartalmukat meghatározni könnyű módon? T. K.

(127.) Már többször próbáltam Gleditschia-magot iskolába ültetni, s jóllehet mindig a legutolsó évi termésből szedtem a magot, előbb meleg vízben megduzzasztottam s csak azután ültettem el jó porhanyós földbe, a melyet azonnal meg is öntöztem:

kikelő növényt látnom eddig mégsem sikerült. Mit tegyek, hogy ezért érjek?

H. L.

(128.) A »Művezetők« című lap f. évi augusztus havi számában olvasható, hogy a közönséges petróleum, ha a petróleumot repceolajjal keverik, és szén-savas nátront

meg szén-sulfidban oldott foszfort adnak hozzá, acetilénlámpához hasonló fényes lángot ad s előállítása olcsó. Szíves felvilágosítást kérek, hogy melyik anyagból mennyit kell a keverésre használni s hol szerezhető be — a kő- és repceolajon kívül — a szükséges anyag? Ny. E.

FELELETEK.

(98.) A nagy feszültségű, nagy váltakozásszámmal bíró áramok hatásai a villáméhoz hasonlóak lévén, a villámot is ilyen áramnak tekinthetjük. Mindenek előtt vizsgálts, hogy az áram a vezetőnek, ez esetben a levegőnek, keresztmetszetén nem oszlik el egyenletesen, hanem különösen rossz vezetőben hálószerű szálakra szakad. Ilyen villámcsálak a lecsapás helyétől több száz méterre is elég erősek még arra, hogy ideiglenes bénulást okozzanak. A zsidbadást a »villám szele« helyett inkább a »villám szele« okozza. Van azonban a villámnak saját külön szele is, még pedig a lecsapáshoz közel álló ember képzeletében. A szem előtt elsikló tűzkigyó ugyanis olyan erős reflex mozgást vált ki; hogy az ember önkéntelenül is hanyatt dől. Többektől kérdezsködtem, de hasra esésről még nem hallottam, a miből következtetem, hogy a hátralökő nyomás érzéséhez a szemre is szükség van. Azután meg működhetik esetleg az elektromos töltések taszító hatása is, a mi azonban inkább a lecsapás helyén levő jó vezetők össze-vissza dobálásában nyilvánul. A rossz vezetőkben inkább a villám hőhatása működik. Vizgáz képződhetik, mely meggyül és robbantásszerű hatásokat létesít: a fa szétforgácsolódik.

A földben a villám szintén hálószerűleg osztódik szét; legelső sorban is a nedves gyökereken halad végig, a mi az újpesti homokos talajban nagyon lehetséges. Az ilyen elektromozás azután, mint kísérletekkel igazolható és mint a következménye is bizonyítja, éppen nem hasznos a növényre. Mindenesetre célszerű a házat villámhárítóval ellátni és ügyelni a jó földvezetésekre.

G. B.

(113.) A Soxhlet-üvegek, mint hogy gőznek a hatására váltak homályosakká, meg nem tisztíthatók. A gőz hatása abból állott, hogy az alkáliiban dús üvegből az alkálit a gőz kioldotta, s a kovásvav, mely az üveg felületén maradt, meghomályosítja az üveget. Ez a jelenség arra vall, hogy az üveg rossz. Jó, gőznek ellenálló üvegen ez a jelenség

sohasem, vagy csak igen hosszú használat után következik be.

G. A.

(117.) A beküldött nagy hernyó az ismeretes halálfejes pillé, melyet Linné, *Acherontia Atropos*-nak nevezett el. A nép a lepkét halálhirdetőnek tartja. E szürkületi lepke ugyanis szereti a világosságot fölkeresni, és minthogy faluhelyen gyertyát leginkább csak oly házban gyújtanak, a melyben beteg fekszik, a köznepe pedig csak akkor ágyban fekvő, a mikor már igazán nagy a baj: könnyen megesis, hogy a halálfejes pille látogatását csakhamar a beteg halála követi. Az évenként kétszer (májusban-juniusban és augusztus-szeptemberben) megjelenő lepkének kártékonyasága abból áll, hogy a mézet mód nélkül kedvelvén, augusztus-szeptember havában a méhkasba megy, a méheket nyugtalanítja s a méztől megfosztja; a gyomrában olykor kávéskanálnyi méz is van. E miatt a nép *méh-farkas*-nak is nevezi. A szintén kétszer (junius-julius és szeptember-októberben) jelenkező hernyónak is csak első ivadéka kártékony, a mennyiben főleg a burgonyán él és leveles szárát némely évben nagyon megdézsmálja, a miért *krumplikutyá*-nak is nevezik. Őszkor a hernyó leginkább a *Lycium*on él, de találták már kenderen, jázminon, maszlagon, kecskerágón és számos más növényen is, a melyekben nem tesz kárt. Nagy sötétbarna bábja őszkor a burgonyaszüreten, valamint tavaszkor szántás közben gyakran kerül felszínre.

A. AIGNER LAJOS.

(119.) Olyan kötőanyag, mely fűrészpor vagy kőszén-salak összetartására szolgálna, az idő viszontagságainak ellenállana, hogy így jó szőlőkarók legyenek belőle: nincsen. A fahamu leginkább szén-savas kálit tartalmaz és ezen nélkülözhetetlen anyagra szüksége van az egész szőlőtőnek; van benne azonkívül 3—5% foszforsav is. W. V.

(120.) A töltés-hüvelyeket legegyszerűbben úgy tisztítjuk, hogy használat után mielőbb desztillált vízzel (vagy esővízzel) leöntjük, és néhány perczig kiforraljuk. Azután arravaló kis kefével (60 fillérért min-

den puskaraktárban kapható) jól kitisztítjuk és utána híg cziánkáli-oldatban újra kifőzzük, tiszta meleg vízzel kiöblítjük és meleg helyen szárítjuk. Ha valaki nem akar cziánkáli-oldattal dolgozni, kifőzheti a hüvelyeket hígított eczetsavval és utána szóda-oldattal, végre pedig tiszta vízzel megmossa.

W. V.

(121.) A víz felfakadását a pinczében csakugyan nem gátolja a czement. Alkalmazzon 10 cm vastag agyagréteget és reá a városi gyalogút készítésére használt aszfalt coulée réteget.

W. V.

(122.) Ásványolajfélékből szappant egyáltalában nem lehet készíteni.

W. V.

(123.) 1. A sonkát a füstölendő húsféléktől elkülönítve páczoljuk, mert a sonkának három hétig, a húsféléknek két hétig kell páczban lenni; ezenkívül a sonkát porhanyítás czéljából préseljük is.

Sonkapácz: 4 nagy sonkához — melyek mintegy 5—6 kilósak — $2\frac{1}{4}$ kiló só, 5 deka salétromot, 7 deka koriándrumot, 4 decziliter borókát és két marékka kakukfűvet veszünk. A koriándrumot és borókát összezúzva, a kakukfűvet megaprítva összekeverjük. A só elkeverve a salétrommal cserépedényben jól megmelegítjük, azon melegen rádörzsöljük a sonkára, különösen a csontok körül. Oda, a hol a hentes a sonkamarkolatán átmetszette a bőrt — felfüggeszthetés végett — ujjal gyömöszöljük csontmentén a só és az illatos keveréket, többi részét pedig külön dörzsöljük a sonkára. Faedénybe fektetve a sonkát, naponként kétszer megforgatjuk, a főntemlített nyíláson mindannyiszor beleygömszölünk az illatos anyagból, mely immár az edény fenekén van és a lecsapolt páczléből annyit öntünk bele, a mennyit lehet, egyúttal páczlével jól meglocsoljuk a sonka minden oldalát. 10 nap multán a sonkamarkolatot vízszintesen tartva, élére állítjuk a sonkát szorosan egymás mellé, miközben két-két sonka húsos felülete érintkezik egymással; ekkor a faedénynél kisebb kerületű deszkafedőt teszünk a sonkára és nagy köveket vagy vassúlyokat fektetünk a fedőre. E préselés alatt is naponként kétszer megforgatjuk, meglocsoljuk a sonkát csontmentén és 11 nap multán akasztjuk füstre, a hol 3 hétig függ; naponként nyirkos rőzsével 3—4-szer bőséges füstöt fejlesztünk és egyszer $\frac{1}{2}$ maroknyi borókát vetünk a pislogó rőzse közé.

A húsfélék hasonló páczot kapnak mint

a sonka, de nagyságuk szerint 10—14 napig maradnak páczban és 10—14 napig füstön. Mind a páczolásra, mind a füstölésre hideg időjárást kell választani, enyhe időben meg kell rövidíteni mind a páczolás, mind a füstölés időtartamát.

2. Hosszabb eltartásra szánt zsirt tiszta szalonnából olvasztunk, a mely nem húsos, vérrel nincs bemocskolva; az utóbbi fajtájú szalonnából olvasztott zsirt előbb fogyasztjuk el. A tiszta szalonnát lehetőleg egyenletes apró (1 cm³) kockákra vágjuk, egyszerre tesszük a szükséges mennyiséget az üstbe, enyhe tűzön olvasztjuk és mikor a tepertő olyan színű, mint a zsemlye, tejszűrő vagy levesszűrő szitán átszűrjük a zsirt. Ne nyomjuk ki a tepertőben levő zsirt abba az edénybe, a melyből legkésőbban akarjuk elfogyasztani, hanem nyomassuk ki olyanba, a melyből hamarabb fogjuk elfogyasztani, mert a nagynyílású szitán magában is, a sűrű szitán pedig, ha nyomkodjuk a tepertőt, a tepertő törmelékei áthullanak és gyorsítják az avasodást.

A zsír leszűrésekor épen olyan óvatossággal kell eljárunk, mint mikor a lépés-mézből a »szín« mézet készítjük.

A zsír eltartására teljesen megfelel a tiszta bádogdöbön tisztelelő kürtőjével. Régekte cserépedényekbe és metszett kúpalakú fahordókba szűrték a zsirt, csakhogy ezekből a likacsokba hatoló és ott megavasodó zsirrészleteket a leggondosabb kifőzéssel, kilúgozással sem bírjuk teljesen eltávolítani.

A bádog zsírbödönt hűvös, nem teljesen sötét kamrában tartjuk el.

Bármily gondosan választjuk, aprítjuk és olvasztjuk is a szalonnát, a téli hónapokban előállított zsír augusztustól kezdve avas ízű. Ez avasságot némileg megsemmisíthetjük, ha az 1—2 napi használatra szükséges zsírmennyiséget lábasban felhevítjük és egy szelet kenyeret sütünk ki benne; a kenyér eléggé magába szívja az avas anyagot, de finom szaglású egyén mégis kiérzi az avasságot a hátramaradt zsírban. Ennek egyedüli orvossága az, hogy ne ölessük le a háztartáshoz szükséges sertésmennyiséget mind a téli hónapokban, hanem az utolsóelőtti júliusban, az utolsó szeptemberben. Olyan úri háztartásban a hol évenként 6—8—12 sertést ölnek, ott van jégverem, van jég-szekrény; el lehet a süldő húsát frissében használni, vagy gyorsfüstölés után, és nem kell három hónapon át az avas zsír miatt bosszankodni.

H. V.

(124.) Ha a magvaknak elegendő nedvesség áll rendelkezésükre és nagy tömegben tartva, a rendes hőfoknál magasabbra emelkedik a hőmérsékletük, a csirázás folyamata azzal indul meg, hogy a magbél feldagad. Vajjon szenved-e és mennyire a mag csirázó ereje a csirázás folyamatának megszakitásával, az változik egyrészt a fajok, másrészt a szerint, hogy mennyi idei dagadás után szakítottuk meg a csirázás folyamatát. Dr. Will H. szerint a mi termesztett magvaink a 12 órai dagadás után való megszakitást még elég jól tűrik; sőt még a 24 órai dagadás után való megszakitást sem nagyon sínylik meg. E kísérleti eredmények a csonthéjas magvakra nem vonatkoznak ugyan, de föltehető, hogy ezek még több ellenállást tanúsítanak a csirázás folyamatának megszakitása ellen. Én tehát azt hiszem, hogy a kajsziin baraczk, cseresznye és meggy 2—3 napi fölmelegedés után nem veszíti el csirázó erejét.

Egész más a magvak magatartása az erjesztés iránt. Az erjedésben különféle mikroorganizmusok működnek közre, a melyek lényeges fizikai, különösen pedig kémiai változásokat idéznek elő a magban, olyannyira, hogy a magban levő életet meg is ölik.

Hamboek C. kísérletei alapján mondhatom, hogy az erjedésnek kitett szőlőmag csirázó erejét teljesen elveszíti. A szőlőmag csirázó ereje amúgy is csekély, csak 20—25%. Hogy a szilva- és szedercezférében hónapokig fekvő magvak csirázó erejüket szintén elveszítik, a szőlőmagvakon végzett kísérletek alapján biztosan állíthatom.

THAISZ LAJOS.

(125.) A növénycserepeken és a földjökön képződő zöld moszat (Vaucheria) nemcsak a kút vizéből származik, hanem előfordul a földben is, s mihelyt tenyészésére kedvező körülmények közé jut, rendkívül gyorsan szaporodik. Szaporodása különösen akkor nagy, a mikor a cserepekben levő növény az öntözés útján kapott vizet nem tudja felvenni, s az üvegház nedves levegője a hiányos szellőztetés következtében az elpárolgást megakasztja.

Mindenekelőtt a moszat képződését elősegítő tényezőket kell megszüntetni, mit akként érhet el, ha a cserepes növényeket mérsékeltén, a növény szükségletéhez mérten,

öntözi, az üvegházat pedig — a mikor csak az időjárás engedi — alaposan szellőzteti, hogy a nyirkos levegőt szárazabb váltsa fel. Az öntözésre szánt kútvízbe, hogy a moszat elpusztuljon, tegyen vasgálicot, mely a növényeknek is javára fog válni; egy hektoliter vízbe 15—20 dekagramm elegendő.

A cserepeken s a Pelargonium levelein előforduló penész ugyancsak a zárt — nyirkos — levegő következménye, melyet egyedül a jó szellőztetés s a száraz levegő gátolhat meg terjedésében. A cigaretta füstje a növényeknek nem árt, de a penész ellen sem használ.

F. J.

(126.) A küldött burgonyát »bakteriumos rothadás« lepte meg. Keményítő tartalmát nem könnyű meghatározni.

Némi tájékoztató eredményt akként lehet elérni, ha megmért burgonyamennyiséget megreszeltetünk, szitán átmosunk, leülepedni hagyjuk s leöntve róla párszor a szennyes vizet, kiszáritjuk s a kapott keményítőt a feldolgozott burgonya mennyiségével arányba helyezzük.

K. T.

(127.) A Gleditschia magva minden előkészítés nélkül is a könnyen és biztosan csirázó magvakhoz tartozik, ha utolsó évi termést vetünk.

Vetése a szokott módon, jól felasott földbe, 10—12 cm mély árkocskába mind ősszel, mind tavasszal történhetik. Az őszi vetést az egerek lágy tél idején rendszeren elpusztítják, azért ajánlatosabb tavasszal vetni, még pedig márczius utóján, vagy április elején.

Fölösleges, sőt nem kellő időben alkalmazva, káros is a meleg vízben való megduzzasztás, miként a kísérlet igazolta. A meleg vízben áztatott magvak vetése csak akkor jár sikerrel, mikor a föld melege már állandó s éjjeli lehülés nem várható; az ilyen duzzadt magvak korán vetve, hideg földbe jutnak és közönségesen elrothadnak. Valószínű, hogy ez a körülmény működött közre a tagtárs úr leirta esetben is.

F. J.

(128.) Arra gondolni sem lehet, hogy szén-szulfidban oldott foszfor, közönséges lámpákban repceolajhoz keverve alkalmazható lenne. Hiszen, nem tekintve e keverék robbanóságát, mérgezési termékei teljesen kizárják a világitásra való használatát.

W. V.

METEOROLÓGIAI FÖLJEGYZÉSEK

A MAGYAR KIRÁLYI ORSZÁGOS METEOROLÓGIAI INTÉZETEN, BUDAPESTEN

1900. NOVEMBER HÓNAPBAN.

A

Nap	Légnyomás milliméterben				Hőmérséklet C. fokban						Párányomás milliméterben				Nedvesség százalékban			
	7h reggel	2h d. u.	9h este	közép	7h reggel	2h d. u.	9h este	közép	maxi-muma	mini-muma	7h reg.	2h d. u.	9h este	közép	7h reg.	2h d. u.	9h este	közép
1	758.6	758.8	759.2	758.9	5.3	11.3	7.1	7.9	11.4	5.3	5.7	6.3	6.3	6.1	86	62	84	77
2	57.1	56.0	56.9	56.7	6.1	7.9	6.3	6.8	7.9	5.2	6.5	6.7	7.1	6.8	93	85	99	92
3	56.6	56.2	54.9	55.9	6.3	7.6	7.0	7.0	7.6	5.2	7.1	6.8	7.4	7.1	99	88	99	95
4	51.4	49.8	51.5	50.9	8.0	9.8	7.5	8.4	11.0	5.8	7.8	8.8	7.0	7.9	98	98	90	95
5	54.5	56.2	57.8	56.2	4.6	8.1	4.6	5.8	8.1	4.5	5.2	5.5	5.6	5.4	82	68	89	80
6	57.6	57.2	56.5	57.1	2.8	6.2	6.1	5.0	7.0	2.5	5.0	6.5	6.9	6.1	89	91	99	93
7	55.4	55.0	55.6	55.3	9.0	12.1	10.2	10.4	12.6	6.0	8.1	8.9	9.3	8.8	95	85	100	93
8	57.1	57.4	57.6	57.4	7.6	11.8	10.2	9.9	12.0	7.2	6.8	8.0	8.3	7.7	88	78	90	85
9	58.0	57.4	56.8	57.4	8.1	10.7	8.9	9.2	11.0	7.5	6.7	7.3	7.7	7.2	83	76	91	83
10	55.8	53.3	52.2	53.8	4.6	9.8	8.4	7.6	10.5	4.6	5.3	6.5	7.1	6.3	84	71	87	81
11	51.2	48.7	49.1	49.7	6.0	11.2	6.8	8.0	13.6	5.5	5.7	6.7	6.5	6.3	82	67	88	79
12	49.6	50.0	51.8	50.5	4.6	9.5	8.6	7.6	9.7	4.0	5.5	6.3	6.7	6.2	87	71	81	80
13	52.1	52.2	52.1	52.1	6.4	9.8	8.1	8.1	9.8	4.8	6.6	6.8	6.8	6.7	91	75	85	84
14	50.4	49.9	50.8	50.4	7.3	10.4	9.4	9.0	10.5	6.6	6.7	7.3	7.9	7.3	88	76	89	84
15	50.7	50.3	49.7	50.2	8.3	8.5	8.2	8.3	10.3	7.0	7.8	7.9	7.8	7.8	96	96	96	96
16	48.4	46.7	45.8	47.0	8.6	10.4	10.0	9.7	10.4	6.6	7.2	8.2	8.8	8.1	87	88	96	90
17	45.2	45.7	45.9	45.6	8.3	9.8	8.8	9.0	11.2	7.5	7.8	8.3	8.2	8.1	96	92	98	95
18	46.8	47.8	49.3	48.0	7.4	9.9	9.7	9.0	10.0	7.2	7.5	7.9	8.6	8.0	98	87	96	94
19	50.0	51.2	52.7	51.3	8.8	9.3	9.6	9.2	11.0	8.5	7.9	8.4	8.9	8.4	93	96	100	96
20	54.6	55.6	55.9	55.4	8.2	9.7	9.4	9.1	9.8	7.9	8.1	8.1	8.2	8.1	100	91	93	95
21	53.8	52.7	52.2	52.9	8.3	11.1	11.0	10.1	11.6	7.5	7.4	8.3	8.2	8.0	91	84	83	86
22	52.5	51.9	51.5	52.0	8.6	9.3	9.2	9.0	11.5	7.5	7.8	7.6	8.2	7.9	93	88	95	92
23	52.1	51.8	51.2	51.7	7.3	9.4	8.4	8.4	9.5	7.3	7.3	7.5	7.7	7.5	96	87	93	92
24	49.5	48.7	48.3	48.8	7.3	8.8	8.4	8.2	9.7	6.7	7.3	7.8	7.5	7.5	96	92	92	93
25	47.8	45.8	45.5	46.4	6.7	7.3	4.5	6.2	8.9	4.0	6.9	7.5	5.7	6.7	94	99	90	94
26	46.8	47.5	48.4	47.6	2.8	5.8	4.0	4.2	6.2	2.4	5.2	6.1	5.2	5.5	93	88	85	89
27	49.0	49.5	50.2	49.6	2.4	5.3	2.6	3.4	5.7	1.1	5.3	6.0	5.3	5.5	96	91	96	94
28	50.1	48.8	48.3	49.1	2.6	4.1	4.2	3.6	4.5	1.0	5.3	5.4	5.6	5.4	96	88	90	91
29	47.2	46.8	46.4	46.8	4.6	8.0	7.2	6.6	8.4	3.7	6.0	6.7	6.7	6.5	96	83	89	89
30	44.7	40.9	38.9	41.5	4.6	7.4	7.0	6.3	7.6	4.0	5.9	6.6	6.8	6.4	94	86	91	90
Közép	751.8	751.3	751.4	751.5	6.4	9.0	7.7	7.7	9.6	5.5	6.6	7.2	7.3	7.0	92	84	92	89

3. reggeltől estig és éjjel ●. — 4. d. e.—d. u. 2h-ig, este felé és éjjel ●. — 6. este felé gyengén esett. — 11. Hajnalban kis eső. — 15. Hajnalban és egész nap megszakitásokkal ●. — 16. d. u. 2h-tól estig és éjjel ●. — 18. d. u., este és éjjel ●. — 19. egész nap, este és éjjel ●. 21. d. u. 2h-tól estig és éjjel másnap d. e. 8h-ig ●. — 24. reggel 1/28h-tól délig és d. u. 2h körül és este felé ●. — 25. reggel és d. e. megszakitással, déltől d. u. 5h-ig ●. — 30. d. u. 1h-tól estig és éjjel ●.

METEOROLÓGIAI FÖLJEGYZÉSEK

A MAGYAR KIRÁLYI ORSZÁGOS METEOROLÓGIAI INTÉZETEN, BUDAPESTEN

1900. NOVEMBER HÓNAPBAN.

B.

Nap	Szélirányok és szél erő			Felhőzet				Csapadék 24 óra alatt mm.	Földmágnességi megfigyelések Ó-Gyallán					
	7h reggel	2h d. u.	9h este	7h reggel	2h d. u.	9h este	kő- zép		Eihajlás			Horizontális intenzitás		
									7h reggel	2h d. u.	9h este	7h reggel	2h d. u.	9h este
1	NW ¹	N ¹	— ⁰	0	0	5	1-7		70°26-5'	70°29-3'	70°23-6'	2-1171	2-1158	2-1152
2	N ¹	— ⁰	NE ¹	10	10	10	10-0	0-5 ●	25-5	27-7	23-9	162	155	150
3	NE ¹	NE ²	NE ¹	10	10	10	10-0	16-7 ●	25-4	27-7	25-8	165	149	162
4	E ²	SSE ²	N ¹	10	10	10	10-0	27-5 ●	25-2	25-8	27-9	161	164	161
5	N ²	N ²	N ¹	2	2	0	1-3		25-4	28-4	25-6	169	168	169
6	N ¹	NE ¹	NE ¹	2	10	10	7-3	0-1 ●	25-6	28-6	25-6	176	157	166
7	SE ²	SE ²	SE ¹	10	7	10	9-0		25-8	29-6	25-7	172	158	166
8	SE ²	SE ²	— ⁰	7	2	7	5-3		26-4	29-3	25-8	172	162	165
9	SE ¹	SE ²	S ¹	5	8	2	5-0		26-2	28-4	25-5	171	168	164
10	SE ¹	SE ²	SE ¹	2	1	10	4-3	0-1 ●	26-4	27-8	26-0	169	171	163
11	SE ²	SE ⁴	— ⁰	10	1	2	4-3		25-7	28-3	25-7	165	159	163
12	N ²	N ¹	— ⁰	2	9	5	5-3		25-5	28-0	24-5	162	164	160
13	N ¹	NE ¹	N ¹	7	8	10	8-3		26-2	27-5	24-4	169	157	159
14	NE ¹	NE ¹	NE ¹	10	9	10	9-7	0-1 ●	25-7	26-8	23-5	167	161	138
15	NE ¹	SE ¹	SE ¹	10	10	10	10-0	0-6 ●	25-4	27-0	25-4	164	171	165
16	SE ¹	SE ¹	— ⁰	10	10	10	10-0	1-5 ●	25-2	26-4	25-5	161	163	168
17	SE ²	NE ¹	NE ¹	10	6	4	6-7	ny. ●	25-3	26-4	25-3	167	166	164
18	NE ¹	NE ²	— ⁰	8	9	10	9-0	1-9 ●	25-5	26-6	24-5	171	156	158
19	NE ¹	NE ¹	— ⁰	10	10	10	10-0	1-7 ●	25-3	26-8	24-3	166	158	168
20	S ¹	NE ¹	NE ¹	10	10	8	9-3	ny. ●	25-4	26-4	25-3	166	170	164
21	NE ¹	ESE ²	SE ¹	10	10	10	10-0	5-7 ●	26-1	26-7	25-6	177	171	158
22	SE ²	E ²	E ¹	10	10	10	10-0	0-6 ●	25-7	27-0	25-1	167	166	164
23	NE ¹	NE ¹	NE ¹	10	9	3	7-3		25-6	26-2	25-1	173	174	170
24	NE ¹	SE ¹	SE ¹	10	10	10	10-0	6-4 ●	25-8	25-5	22-0	172	162	168
25	NE ¹	NE ²	NE ²	10	10	8	9-3	13-7 ●	25-4	26-1	24-5	170	166	163
26	NW ²	NNW ²	N ²	4	3	0	2-3		25-2	26-0	25-0	171	167	169
27	N ¹	NE ¹	NW ¹	10	9	0	6-3		24-6	26-8	24-9	171	158	174
28	SE ²	NE ¹	SE ¹	8	7	0	5-0		24-9	26-7	23-6	175	178	172
29	SE ¹	SE ²	SE ²	10	10	9	9-7		25-4	27-3	24-6	185	163	163
30	NE ²	NE ¹	NE ²	8	10	10	9-3	10-4 ●	24-9	26-5	25-1	169	171	170
Közép	1-4	1-6	1-0	7-8	7-7	7-1	7-5	87-5	70°25-6'	70°27-3'	70°25-0'	2-1169	2-1164	2-1163

A csapadékos napok száma 15, a viharosaké 0.

A szélirányok eloszlása: N NE E SE S SW W NW Szélcsend
13 32 3 28 2 0 0 4 8

Jelek magyarázatai: köd ☼, eső ●, hó ❄, jégeső ▲, dara Δ, égi háború Γ, villogás ⚡, ónos eső ☁, harmat ☁, dér □, zuzmara V, ny. = csapadék nyoma, ← = szélvihar, N = észak, E = kelet, S = dél, W = nyugot.

VÉGE A XXXII. KÖTETNEK.

Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)

A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:

Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).

Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedélyezés — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhetsz](#).

Közkinccs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.